

# Daniel Kitabı – Üçüncü nömrə

## *İkili Görmələr*

Jeff Pippenger

2023-11-25

Hazırda Daniel kitabında Levililər iyirmi altıncı fəsildəki “yeddi vaxt” məsələsinə toxunuruq. Gözlərini yummağı seçənlər üçün bu gizlidir, lakin görmək istəyənlər üçün oradadır. Daniel kitabının səkkizinci fəslindən, on üçüncü ayədən başlayacağıq.

Sonra bir müqəddəsin danışdığını eşitdim və danışan həmin müəyyən müqəddəsə başqa bir müqəddəs dedi: Gündəlik qurban, viranəlik gətirən günah və həm müqəddəs məkanın, həm də ordunun ayaq altına salınmasına dair bu görüntü nə vaxta qədər davam edəcək? Daniel 8:13.

Ayə “sonra” sözü ilə başlayır və Danielin bundan əvvəlki on ayədə yenicə gördüyü peyğəmbərlik tarixinin görüntüsündən bir fərqləndirmə aparır. Fəslin birinci və ikinci ayələri Danielin görüntünü hansı ildə aldığını, həmçinin onu Ulay çayı yanında aldığını müəyyən edir. Üçüncü ayədən on ikinci ayəyə qədər o, peyğəmbərlik tarixinin görüntüsünü “görür”. “Sonra” o, sual və cavabdan ibarət olan səmavi bir dialoqu “eşidir”. On beşinci ayədə isə yenicə “gördüyü” peyğəmbərlik tarixi görüntüsünün nəyi təmsil etdiyini araşdırmağa başlayır. Danielin üçüncü ayədən on ikinci ayəyə qədər “gördüyü” görüntü ilə onun “eşitdiyi” səmavi dialoq arasındakı fərqi tanımaq zəruridir — çünki bunlar iki ayrı görüntüdür.

Lakin gözləriniz nə bəxtiyardır, çünki görür; qulaqlarınız da, çünki eşidir. Matta 13:16.

On üçüncü ayədə verilən sual budur: “Görüntü nə vaxta qədər davam edəcək?” və “görüntü” kimi tərcümə olunan söz, on altıncı ayədə “görüntü” kimi tərcümə olunan sözdən fərqli bir ibrat sözüdür.

Mən Ulai çayının sahilləri arasında bir insan səsi eşitdim; o səslənib dedi: Cəbrayıl, bu adama görüntünü başa sal. Daniel 8:16.

İki müxtəlif ibrat sözünü ingilis dilində “vision” sözü ilə tərcümə etməklə, Levililər iyirmi altıdakı “yeddi zaman” “hamının gözü önündə gizlədilmiş” oldu. Müqəddəs Kitabı öyrənənlərdən sadəcə səthi bir baxışla kifayətlənənlər bu iki müxtəlif ibrat sözünü eyni söz hesab edirlər, lakin bunu öz təhlükələri bahasına edirlər.

“Yalnız səthi gözdən keçirmək çox az fayda verər. Onu dərk etmək üçün düşüncəli araşdırma və ciddi, yorucu tədqiqat tələb olunur. Kəlamda elə həqiqətlər vardır ki, onlar səthin altında gizlənmiş qiymətli filiz damarları kimidir. İnsan qızıl və gümüş axtarmaq üçün necə qazırsa, onları da o cür axtarıqda gizli xəzinələr aşkara çıxarılır. Əmin olun ki, həqiqətin dəlili Müqəddəs Yazının özündədir. Bir ayə digər ayələri açan açardır. Zəngin və gizli mənə Allahın Müqəddəs Ruhu tərəfindən açılır, Kəlamı idrakımıza aydın edir: ‘Sənin sözlərinin girişi nur verir; sadələrə anlayış bəxş edir.’” Fundamentals of Christian Education, 390.

Bizə bildirilir ki, Allahın Kəlamında “hər bir faktın öz əhəmiyyəti vardır”, və əgər biz səkkizinci fəsildə “görü” kimi tərcümə edilmiş iki müxtəlif ibrani sözünün mövcudluğu faktını görməməzliyə

vurmağı seçsək, Laodikeya korluğunu öz üzərimizə gətirməyin məsuliyyəti bizə aid olar. Köhnə məsələdə deyilir: “görmək istəməyən qədər kor olan yoxdur.”

“Müqəddəs Kitab insanlara istər bu həyat, istərsə də gələcək həyat üçün yararlı olmaqdan ötrü anlamalı olduqları bütün prinsipləri ehtiva edir. Və bu prinsiplər hamı tərəfindən başa düşülə bilər. Onun təlimini dəyərləndirməyə meyilli bir ruha malik olan heç kəs Müqəddəs Kitabdan bircə parçanı oxuyub ondan müəyyən faydalı bir fikir qazanmamış qalmaz. Lakin Müqəddəs Kitabın ən qiymətli təlimi arabir və ya əlaqəsiz öyrənmə yolu ilə əldə edilmir. Onun həqiqətin böyük sistemi tələsik və ya diqqətsiz oxucu tərəfindən dərk ediləcək şəkildə təqdim olunmamışdır. Onun bir çox xəzinələri səthin çox dərinliklərində yerləşir və yalnız səylə araşdırma və davamlı əmək sayəsində əldə oluna bilər. Böyük bütünü təşkil edən həqiqətlər axtarılıb tapılmalı və toplanmalıdır, ‘orada bir az, burada bir az.’ Yeşaya 28:10.”

“Beləliklə araşdırılıb bir araya gətirildikdə, onların bir-birinə mükəmməl surətdə uyğunlaşdırılmış olduğu görünəcəkdir. Hər bir Müjdə digərlərinə bir tamamlayıcıdır, hər bir peyğəmbərlik başqa birinin izahıdır, hər bir həqiqət isə başqa bir həqiqətin inkişafıdır. Yəhudi nizamının timsalları Müjdə vasitəsilə aydınlaşdırılır. Allahın Kəlamındakı hər bir prinsipin öz yeri, hər bir faktın isə öz əhəmiyyəti vardır. Və tam quruluş, həm niyyətində, həm də icrasında, Öz Müəllifinə şəhadət edir. Belə bir quruluşu Sonsuz Olandan başqa heç bir ağıl nə təsəvvür edə, nə də yarada bilər.” Education, 123.

“Görmə” sözü Daniel kitabının səkkizinci fəslində on dəfə keçir, lakin bu on hal iki müxtəlif ivrit sözündən ibarətdir və həmin sözlərin mənaları eyni deyildir. Əgər onlar eyni mənayı daşısaydı, Daniel bu on işlənmənin hər birində həmin sözlərdən yalnız birini işlədərdi. Daniel iki söz yazmışdır, çünki bu iki sözün hər biri özünəməxsus mənaya malikdir; onlardan biri Danielin “gördüyü” bir görməni, digəri isə onun “eşitdiyi” bir görməni ifadə edir. On üçüncü ayədə “görmə” kimi tərcümə edilən söz *châzôn*-dur və “bir mənzərə”, yaxud “bir görmə”, “bir yuxu” və ya “bir vəhy” mənasını daşıyır. Mən onun tərfi və Danielin onu işlətmə tərzini əsasında bunu “peyğəmbərlik tarixinin görməsi” adlandırıram.

Danielin səkkizinci fəslinin birinci ayəsində Daniel deyir: “mənə bir görüntü göründü”, ikinci ayədə isə iki dəfə “mən görüntüdə gördüm” deyə bildirir. Sonra on üçüncü ayədə “görüntü nə vaxta qədər olacaq” sualı qaldırılır. Bu işlənmələrin hamısı ibrani dilindəki “*châzôn*” sözüdür. Sonra on beşinci ayədə Danielin məhz həmin eyni sözü işlətməsinin bəlkə də ən mühüm məqamına gəlirik; çünki o deyir: “mən”...“görüntünü gördükdən və onun mənasını axtardıqdan sonra.” Daniel *châzôn* görüntüsünü gördükdən sonra onun nə demək istədiyini anlamaq istəyirdi. Bu, fəslin daxilində Levililər iyirmi altıdakı “yeddi vaxt”ın gizlədilməsi ilə bağlı çox böyük əhəmiyyət daşıyan bir həqiqətdir.

O, on yeddinci və iyirmi altıncı ayələrdə də *châzôn* sözünü işlədir. “Görüm” sözü Danielin səkkizinci fəslində on dəfə işlənir və *châzôn* sözü həmin işlənmələrin yeddisini ifadə edir. Daniel “görüm” kimi tərcümə olunan digər ivrit sözünü dörd dəfə işlədir. Həmin digər ivrit sözü *mar’eh*-dir və “görünüş” mənasını daşıyır.

Châzôn Daniel kitabının səkkizinci fəslində yeddi dəfə, mar'eh isə dörd dəfə işlənir və birlikdə onlar Daniel kitabının səkkizinci fəslində ingiliscə “vision” sözünün rast gəldiyi on halı ifadə edirlər. Yeddi üstəgəl dörd on bir edir, çünki Danielin mar'eh sözünü işlətdiyi hallardan birində bu söz məhz öz tərifiyə uyğun şəkildə tərcümə edilmişdir; belə ki, on beşinci ayədə, Daniel peyğəmbərlik tarixinin châzôn görüntüsünün “mənasını axtardığı” zaman onun qarşısında “bir insan surətinə bənzər” biri “dayandı”. “Surət” sözü mar'eh-dir. Buna görə də, mar'eh Daniel tərəfindən Daniel 8-də dörd dəfə işlədilir və bir dəfə onun “surət” kimi əsas tərifiyə uyğun olaraq tərcümə edilir, qalan üç halda isə “vision” kimi tərcümə olunur.

Mən Kral Ceyms Müqəddəs Kitabını tərcümə etmiş kişilər haqqında hər hansı bir tənqid irəli sürdüyümü demirəm. Bununla belə, qeyd edilməlidir ki, on üçüncü ayədə Kral Ceyms Müqəddəs Kitabında əlavə edilmiş yeganə sözə (qurban) rast gəlinir; ilham isə qəti şəkildə bildirir ki, bu söz “mətinə aid deyildir.” İlham həmçinin bildirir ki, həmin əlavə söz “insani hikmət tərəfindən əlavə edilmişdi.” Elə həmin fəsildə iki müxtəlif ivrit sözü eyni ingilis sözü kimi tərcümə edilmişdir. Bu iki söz arasındakı fərqi tanımağın nə üçün zəruri olması son dərəcə mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Belə oldu ki, mən, yəni mən Daniyel, görüntünü gördükdən sonra onun mənasını anlamağa çalışarkən, budur, qarşımda insan görkəmində biri dayanmışdı. Və Ulayın sahilləri arasından bir insan səsi eşitdim; o çağırır dedi: Cəbrayıl, bu adama görüntünü başa sal. Daniyel 8:15, 16.

Daniel indicə “gördüyü” “châzôn görüntüsünün” “mənasını axtararkən”, Məsih Cəbrayıl indicə “eşitdiyi” “mar'eh görüntüsünü” Daniyalə başa salmağı xəbər verir. Daniel peyğəmbərlik tarixinin görüntüsünü anlamaq istəyirdi, lakin on üçüncü ayədə Palmoni (danışan o müəyyən müqəddəs) kimi tanındılmış olan Məsih, Cəbrayıl Daniyalə “châzôn görüntüsünü” deyil, “mar'eh görüntüsünü” başa salmağı tapşırırdı. On beşinci və on altıncı ayələrdə Cəbrayıl üçün bəyan edilən məqsəd bundan ibarətdir ki, o, Daniyalə “mar'eh görüntüsünü” başa salsın; bu isə “görünüş” mənasını verən və “görüntü” kimi tərcümə olunan sözdür, Danielin anlamaq istədiyi peyğəmbərlik tarixinin görüntüsü deyil. Cəbrayılın vəzifə təyinatı dərk edilmədən, Levililər iyirmi altıdakı “yeddi dəfə” göz önündə gizli qalır.

İyirmi altıncı ayədə “görmə” kimi tərcümə olunan hər iki ivrit sözü eyni ayədə yer alır və bu ayə Danielin “yeddi vaxt” barədə şəhadətinin həqiqətini açmaq üçün əsas açarlardan birinə çevrilir.

Və deyilən axşam və səhər görüntüsü həqiqidir; buna görə görüntünü möhürlə, çünki o, çox günlər üçün olacaqdır. Daniyel 8:26.

İyirmi altıncı ayədə “axşamlar və səhərlər barəsində olan görüntü” mar'eh görüntüsüdür, yəni “görünüş” deməkdir; lakin “möhürlənməli” olan görüntü isə peyğəmbərlik tarixinin châzôn görüntüsüdür. “Axşamlar və səhərlər” ifadəsi iki görüntü arasındakı fərqi ayırd edən və müəyyənləşdirən cəhətdir. Bu, Müqəddəs Kitabın meydana gəlməsində insan amilinə dair başqa bir nümunə ilə bunu edir. İnsan amili həm Müqəddəs Kitabın sözlərini qeydə alan peyğəmbərlərdən, həm də Müqəddəs Kitabı tərcümə edənlərdən ibarət idi. Müqəddəs Kitab, Məsihdə olduğu kimi, ilahiliklə bəşəriyyətin birləşməsini təmsil edir. Həmin bəşəriyyət tarix boyunca, Adəmin günah işlətməsindən sonra başlayaraq, Müqəddəs Kitabı qeydə alan və tərcümə edənlərə qədər nəsil-dən-nəslə enib çatmışdır. Məsih də, Müqəddəs Kitab da Allahın Kəlamıdır və Allahın

Kəlamı pakdır, çünki bu birləşmədə ilahilik həmişə cisddə mövcud olan hər cür məhdudiyyətə üstün gəlmişdir.

İsa Məsihin qulu, həvari olmağa çağırılmış, Allahın Müjdəsi üçün ayrılmış Paul, (Allahın müqəddəs Yazılarda Öz peyğəmbərləri vasitəsilə öncədən vəd etdiyi Müjdə,) bədənə görə Davudun nəslindən olan Öz Oğlu Rəbbimiz İsa Məsih haqqında yazır. Romalılara 1:1–3.

“Axşam və səhər” ifadəsi Allahın Kəlamında dəfələrlə rast gəlinir və iyirmi altıncı ayədə olduğu kimi, həmişə “axşam və səhər” kimi tərcümə olunur; eləcə də Yaradılış kitabındakı yaradılış hekayəsində döənə-döənə “və axşam oldu, və səhər oldu...” deyər bəyan edilən yerlərdə də bu ifadə çox vaxt belə tərcümə edilmişdir. Həqiqətən də, hər bir faktın öz əhəmiyyəti vardır (və bu faktı anlamaq zəruridir); Müqəddəs Kitabda “axşam və səhər” ifadəsinin “axşam və səhər” kimi deyil (iyirmi altıncı ayədə olduğu kimi), başqa cür tərcümə edildiyi yeganə yer Daniel kitabının səkkizinci fəslinin on dördüncü ayəsidir. Orada və yalnız orada, Allahın Kəlamında “axşam və səhər” ifadəsi sadəcə “günlər” kimi tərcümə edilmişdir.

Mənə dedi: “İki min üç yüz axşam-səhərə qədər; sonra müqəddəs məkan təmizlənəcəkdir.”  
Daniel 8:14.

On iki ayə sonra, Danielin həmin fəslində, ibrani “axşam və səhər” ifadəsi həmişə olduğu kimi tərcümə edilmişdir; lakin Adventizmin mərkəzi sütunu və təməli olan ayədə bu ifadə sadəcə “günlər” kimi tərcümə edilmişdir. King James Müqəddəs Kitabının tərcüməçilərini belə aşkar bir ziddiyyətə sövq edən hansı təsir idi? Onlar bu ifadəni iyirmi altıncı ayədə Müqəddəs Kitabın qalan hissəsində ifadənin bütün digər işlənmələri ilə uyğun şəkildə tərcümə etmişdilər. Lakin iyirmi altıncı ayədən on iki ayə əvvəl, on dördüncü ayədə, onların bəşəriyyəti on üçüncü ayənin sualındakı cavabın üzərinə xüsusi bir fərq qoydu. Və on üçüncü ayənin sualına, Müqəddəs Kitaba əlavə edilməməli olan bir söz (qurban) daxil edilmişdi. Allah istəyirdi ki, on dördüncü ayə çox dərin və fərqləndirici bir şəkildə önə çıxsın. Bunu etməklə, O həm də Cəbrayılın Danielə anlatmaq üçün göstəriş aldığı şeyi müəyyən etdi.

On altıncı ayədə İsa Cəbrailə əmr etdi ki, Danielə mar’eh görüntüsünü başa salsın; halbuki Daniel peyğəmbərlik tarixinin châzôn görüntüsünü anlamağa çalışırdı. İyirmi altıncı ayə deyir ki, “deyilmiş axşamlar və səhərlər görüntüsü” “həqiqi” idi. Châzôn görüntüsü peyğəmbərlik “mənzərəsi” olmuşdu, lakin mar’eh görüntüsü “deyilmişdi”, çünki o, dilə gətirilmişdi. O, on dördüncü ayədə Palmoninin “iki min üç yüz axşam və səhərə qədər; sonra məbəəd təmizlənəcək” dediyi zaman dilə gətirilmişdi. İyirmi altıncı ayə “axşamlar və səhərlər” ifadəsini işlədərək bunu “deyilmiş” görüntü kimi təqdim edir ki, Danielin səkkizinci fəslindəki iki görüntü arasındakı fərqi müəyyən etsin. Danielin “gördüyü” və anlamaq istədiyi peyğəmbərlik tarixinin görüntüsü, Danielin “eşitdiyi” və “deyilmiş” olan görüntüdən fərqli idi. Daha mühüm isə budur ki, Danielin “eşitdiyi” görüntü Cəbrailin Danielə başa salmalı olduğu görüntü idi.

Müqəddəs Kitabın yaradılmasında iştirak etmiş bəşəri ünsür Daniel kitabının səkkizinci fəslində “görmə” sözünü on dəfə qeyd etmiş və bununla “görülmüş” bir görmə ilə “eşidilmiş” başqa bir görmə arasındakı fərqi gizlətməmişdir. Bununla da Məsihin niyyətinin, Danielin “gördüyü” görməni anlamağından daha artıq, onun “eşitdiyi” görməni anlaması olduğunu müəyyənləşdirən vurğunu

ört-basdır etmişdir. İndi Cəbrayılın ona tapşırılmış vəzifəni yerinə yetirmək üçün nə etdiyini nəzərdən keçirə bilərik.

Beləcə o, mənim durduğum yerə yaxınlaşdı; və o yaxınlaşanda mən qorxdum və üzüstə yerə yıxıldım. Lakin o mənə dedi: “Anla, ey insan oğlu; çünki görüntü axır zaman üçündür”. O mənimlə danışarkən mən üzüm yerə tərəf dərin yuxuya getmişdim; lakin o mənə toxundu və məni ayaq üstə dikəltdi. Və dedi: “Budur, qəzəbin son dövründə nə olacağını sənə bildirəcəyəm; çünki son təyin olunmuş vaxtda gələcək”. Daniel 8:17–19.

İndi Cəbrayıl Danielə doğru olan iki min üç yüz axşam və səhərlər haqqında görüntünü anlamaq işində başlayır. Əvvəlcə ona xəbər verir ki, peyğəmbərlik tarixinə dair görüntü, châzôn görüntüsü, “axır zaman”da olacaqdır. Sonra Daniel peyğəmbərlik yuxusunda ikən, Cəbrayıl Danielə toxundu və onu dik qaldırdı. Ona xəbər verir: “Sənə bildirməyə gəlmişəm.”

Axşamlar və səhərlər barədə olan mar’eh görüntüsünü bu adama anlatdırmaq üçün “Cəbrail, bu adama mar’eh görüntüsünü anlat” dedikdə, Palmoni (Məsihi) Cəbrailə məhz bunu etməyi buyurmuşdu. Cəbrail deyir ki, Danielə “qəzəbin son vaxtında nə olacağını” bildirəcək. Budur! Levililər iyirmi altıdakı “yeddi vaxt” buradadır! O, məhz Cəbrailin peyğəmbərləri dönə-dönə şəhadət etməyə yönəltdiyi və yazılarında işlətməyə sövq etdiyi peyğəmbərlik üsulu ilə gizlədilmişdir! Həmin üsul budur: “sətir üstünə sətir, burada bir az və orada bir az”.

“Daniel və Vəhy haqqında Düşüncələr” kitabında Uriah Smith (bütün Adventistlərin, hətta onların qonşularının belə, tanış olmalı olduqları) Daniel kitabının səkkizinci fəslinin on yeddinci ayəsindən on doqquzuncu ayəsinə qədər olan hissə barədə belə şərh edir:

“O, təyin olunmuş vaxtda sonun olacağını və qəzəbin son vaxtında baş verəcək şeyləri ona bildirəcəyini ümumi bir ifadə ilə bəyan etdikdən sonra, görüntünün yozumuna keçir. Qəzəb müəyyən bir zaman dövrünü əhatə edən bir şey kimi başa düşülməlidir. Hansı zaman? Allah Öz xalqı İsrailə bildirdi ki, onların pisliliyi üzündən Öz qəzəbini onların üzərinə tökəcək; və bununla O, «İsrailin murdar pis hökmdarı» haqqında belə göstəriş verdi: «Sarığı çıxar və tacı götür.... Mən onu alt-üst edəcəyəm, alt-üst edəcəyəm, alt-üst edəcəyəm; və o artıq olmayacaq, ta haqqı olana qədər; və Mən onu ona verəcəyəm». Yezekel 21:25–27, 31.”

“Budur Allahın Öz əhd xalqına qarşı qəzəb dövrü; müqəddəs məkanın və ordunun ayaqlar altına salınacağı dövr. İsrail Babil padşahlığının hakimiyyəti altına düşdükdə, sarıq çıxarıldı, tac götürüldü. Bu, peyğəmbərin sözü üç dəfə təkrar etməsinə uyğun olaraq, əvvəl Midiyalılar və Farslar tərəfindən, sonra Yunanlar tərəfindən, sonra da Romalılar tərəfindən yenidən alt-üst edildi. Bundan sonra Yəhudilər, Məsihi rədd etmiş olduqlarına görə, tezliklə yer üzünün hər tərəfinə səpələndilər; və ruhani İsrail cismani nəslin yerini aldı; lakin onlar yer üzünün hakim qüvvələrinə təbə vəziyyətdədirlər və Davudun taxtı yenidən bərqərar edilənədək,—taxtın qanuni varisi olan, Məsihi, Sülh Şahzadəsi gələndək, belə qalacaqlar; və o zaman taxt Ona veriləcək. Onda qəzəb başa çatmış olacaq. Bu dövrün son sonunda nə baş verəcəyini mələk indi Danielə bildirməlidir.” Uriah Smith, *Daniel and the Revelation*, 201, 202.

Smitin müəyyən etdiyi “qəzəb” e.ə. 677-ci ildə Mənəşşə assurlular tərəfindən Babilə aparıldığı zaman başladı. Təəssüf ki, Smit e.ə. 586-cı ildə Sidqiyanın devrilməsini götürür və bunu on

doqquzuncu ayədəki “qəzəb” dövrünün başlanğıc nöqtəsi kimi təyin edir. Smit ayədə “qəzəbin sonu” ifadəsinin nə demək olduğunu sadəcə olaraq müzakirə etmir. O, buna sadəcə “qəzəb” kimi yanaşır; halbuki əgər qəzəbin bir “sonu” varsa, qrammatika və məntiq tələb edir ki, ən azı qəzəbin bir “başlanğıcı” da olsun. Smit bilirdi ki, yetmiş illik əsarət e.ə. 606-cı ildə Navuxodonosorun Yehoyaqimə qarşı ilk hücumu ilə başlamışdı, lakin qəzəb dövrünün başlanğıcını Navuxodonosorun hücumlarının üçüncüsünə, yəni son Yəhuda padşahı Sidqiyaya qarşı həyata keçirilən hücumu aid etmişdi.

“Onun [Danielin] erkən həyatı barədə hər hansı digər peyğəmbər haqqında qeydə alınandan daha müfəssəl məlumatımız olsa da, onun doğumu və nəsil-köku tam bir qaranlıq içində qalır; yalnız bu məlumdur ki, o, padşah nəslindən idi, ehtimal ki, həmin dövrdə çoxalmış olan Davud evindən. O, ilk dəfə Yəhudanın əsir düşmüş zadəganlarından biri kimi, Babil padşahı Navuxodonosorun hakimiyyətinin birinci ilində, yetmiş illik əsarətin başlanğıcında, e.ə. 606-cı ildə görünür. Yeremya və Habaquq hələ öz peyğəmbərliklərini söyləyirdilər. Yezeke az sonra, bir qədər sonra isə Ovadya fəaliyyətə başladı; lakin bunların hər ikisi Danielin uzun və parlaq fəaliyyət yolunun başa çatmasından illər əvvəl öz işlərini tamamladılar. Ondan sonra yalnız üç peyğəmbər gəldi: e.ə. 520–518-ci illərdə qısa bir müddət ərzində eyni zamanda peyğəmbərlik vəzifəsini icra etmiş Haqqay və Zəkəriyyə, həmçinin e.ə. təxminən 397-ci ildə qısa bir dövr parlamış, Əhdi-Ətiq peyğəmbərlərinin sonuncusu Malaki.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 19.

Smith on doqquzuncu ayədəki “qəzəb”i düzgün olaraq bir zaman dövrü kimi müəyyən etmişdir. O, bu dövrü Daniel kitabının səkkizinci fəslinin on üçüncü ayəsinə uyğun olaraq müqəddəs məkanın və ordunun tapdalanması kimi düzgün müəyyən etmiş, onun son nöqtəsini də 22 oktyabr 1844-cü il olaraq düzgün müəyyən etmişdir.

Smith qismən doğru idi, lakin peyğəmbərlik tətbiqlərinin səciyyəvi xüsusiyyəti olan şeyi etməklə həqiqəti gözdən qaçırdı. O, tarixə dair anlayışının peyğəmbərlik sözünü yönləndirməsinə imkan vermək əvəzinə, peyğəmbərlik sözünün şərhinə tarixin istiqamət verməsinə yol verdi. Əgər Müqəddəs Kitaba peyğəmbərlik tarixini müəyyən etməyə imkan versək, onda tarixə yanaşmaq üçün doğru məlumata malik olarıq.

Müqəddəs Kitab öyrədir ki, insan kim tərəfindən məğlub edilsə, onun quludur.

Onlara azadlıq vəd etdikləri halda, özləri pozğunluğun qullarıdılar; çünki insan kim tərəfindən məğlub edilsə, elə həminin əsarəti altına salınır. 2 Peter 2:19.

Mənəssə e.ə. 677-ci ildə Babilə əsir aparıldı. Məhz orada Yəhuda məğlub edildi və əsarət altına salındı. Bu, Bacı Uaytın düzgün olduğunu təsdiq etdiyi həm 1843, həm də 1850 cədvəllərində təmsil olunan başlanğıc nöqtəsidir. Smit Daniel kitabının səkkizinci fəslinin on üçüncü ayəsindəki tapdalanmanın başlanğıcını Yəhudanın son padşahı Sidqiyə ilə qoyur. Sidqiyə tədrici bir hökmün sonu idi, başlanğıcı deyil. Bacı Uayt Mənəssənin Babil əsarətinin gələcək olanların “ilkın zəmanəti” olduğunu müəyyən edir. “İlkin zəmanət” ilkin ödənişdir və ardınca başqa ödənişlərin gələcəyi bir alışı başlanğıcını göstərir.

“Peyğəmbərlər sədaqətlə öz xəbərdarlıqlarını və nəsihətlərini davam etdirirdilər; qorxmadan Manaşşaya və onun xalqına danışdılar; lakin xəbərlər nifrətlə rədd edilirdi; dönüklüyə qapılmış Yəhuda qulaq asmaq istəmirdi. Xalqın tövbəsizlikdə israr edəcəyi təqdirdə başına nə gələcəyinin ciddi bir nişanəsi olaraq, Rəbb onların padşahının assur əsgərlərindən ibarət bir dəstə tərəfindən əsir alınmasına izin verdi; onlar ‘onu zəncirlərlə bağlayıb Babilə apardılar’, özlərinin müvəqqəti paytaxtına. Bu müsibət padşahı özünə gətirdi; ‘o, Allahı Rəbbə yalvardı, atalarının Allahı qarşısında çox alçaldı və Ona dua etdi; O da onun yalvarışını qəbul etdi, duasını eşitdi və onu yenidən Yerusəlimə, öz padşahlığına qaytardı. O zaman Manaşşa bildi ki, Rəbb Allahdır.’ 2 Salmələr 33:11–13. Lakin bu tövbə, hərçənd diqqətəlayiq idi, illərlə davam etmiş bütperəst adətlərin pozucu təsirindən səltənəti xilas etmək üçün çox gec gəlmişdi. Çoxları büdrəmiş və yıxılmışdı, bir daha qalxmamaq üzrə.” Peyğəmbərlər və Padşahlar, 382.

Mənəssə “yeddi vaxt”ın “lənəti”ni başlatmış olan “ilk ödəniş”i qeyd etdi; bu isə son “qəzəb” idi, çünki “ilk qəzəb” artıq e.ə. 723-cü ildə şimal padşahlığı əsirliyə aparıldığı zaman başlamışdı. Sonra Yəhoyaqimin devrilməsi zamanı, Daniel əsirliyə aparılarkən, Yeremyanın göstərdiyi yetmiş illik əsirlik e.ə. 606-cı ildə başladı. Yəhoyaqimdən iki padşah sonra Yerusəlim dağıldı və son Yəhuda padşahı Sidqiyyə oğullarının öz gözləri önündə öldürüldüyünü seyr etdi; bundan sonra onun gözləri oyuldu və o, Babilə əsir aparıldı.

Smit bütün mütərəqqi hökmü Sidqiyyaya aid etdi və öz fərziyyəsi üçün dəlil mətni kimi Sidqiyyanın hökmündən istifadə etdi. “Pis və murdar şahzadə” olan Sidqiyyanın hökmü həqiqətən də Məsih gəlib bir padşahlıq qurana qədər Yəhudanın tacının götürülməli olduğunu göstərirdi. Smit dedi: “onlar yer üzündəki hakimiyyətlərə tabedirlər və Davudun taxtı yenidən qurulana qədər, — onun qanuni varisi, Məsih, Sülh Rəbbi gəlib çıxana qədər, — belə də olacaq; və o zaman taxt ona veriləcək.” 22 oktyabr 1844-cü ildə, Daniel kitabının yeddinci fəslinin on üçüncü və on dördüncü ayələrinin yerinə yetməsi ilə, İnsan Oğlu kimi təmsil olunan Məsih bir padşahlıq almaq üçün Atanın hüzuruna gəldi.

Mən gecə görüntülərində gördüm və budur, bəşər Oğluna bənzər Biri göylərin buludları ilə gəldi, Qədim Olanın yanına gəldi və Onu Onun hüzuruna yaxınlaşdırdılar. Ona hökmranlıq, izzət və padşahlıq verildi ki, bütün xalqlar, millətlər və dillər Ona qulluq etsinlər; Onun hökmranlığı əbədi bir hökmranlıqdır, yox olmayacaq, Onun padşahlığı isə məhv edilməyəcək olan padşahlıqdır. Daniel 7:13, 14.

Sister White təsdiq edir ki, Daniel kitabının yeddinci fəslinin on üçüncü və on dördüncü ayələri 22 oktyabr 1844-cü ildə yerinə yetdi.

“Daniel 8:14-də göstəriləni kimi, məbədi təmizləmək üçün Məsihin bizim Baş Kahinimiz olaraq Ən Müqəddəs Yerə gəlişi; Daniel 7:13-də təqdim olunduğu kimi, Bəşər Oğlunun Qədim Günlər Olanın hüzuruna gəlişi; və Malakinin qabaqcadan bildirdiyi kimi, Rəbbin Öz məbədinə gəlişi — bunların hamısı eyni hadisənin təsvirləridir; və bu, həmçinin Məsihin Matta 25-də on qız məsəli ilə təsvir etdiyi bəyin toy məclisinə gəlişi ilə də təmsil olunur.” Böyük Mübarizə, 426.

Smit “qəzəbin sonunun sonu”nun əsas ünsürünə toxunmadı. O, Yəhudanın Mənaşşenin zamanında məğlub edildiyini müəyyən edən Müqəddəs Kitab prinsipindən yan keçdi; həmçinin Sidqiyyadan

iki padşah əvvəl başlayan əsarətin, Sidqiyyə öz aqibəti ilə üzləşməzdən əvvəl Yəhudanın artıq Babilin tabeliyi altına düşdüyünü də göstərdiyini nəzərdən qaçırdı. Bu açıq-aşkar buraxılışlara baxmayaraq, yenə də belə dedi: “burada Allahın Öz əhd xalqına qarşı qəzəbinin dövrü var; müqəddəs məkanın və qoşunun ayaq altına salınmalı olduğu dövr.” Buna görə də o, “Allahın qəzəbinin dövrü”nü birbaşa Daniel kitabının səkkizinci fəslində, on üçüncü ayədəki “nə vaxta qədər” sualı ilə əlaqələndirir. On dördüncü ayədəki cavab isə 22 oktyabr 1844-cü ilə qədər idi.

Babil əsarətinə səpələnmə e.ə. 677-ci ildə başlayan və 1844-cü ilə qədər davam edən mərhələli bir tarix idi. Bu dövr iki min beş yüz iyirmi ilə bərabərdir ki, bu da, əlbəttə, Levililər iyirmi altıdakı “yeddi vaxt”dır. Həmin zaman dövrünün 22 oktyabr 1844-cü ildə sona çatması Daniyyələ iyirmi üç yüz axşam-səhərin “mar’eh görüntüsü” üçün ikinci bir şahid təqdim etdi.

Cəbrayıl Danielə o görüntünü anlatması tapşırıldı və Cəbrayılın etdiyi şey 22 oktyabr 1844-cü il son tarixinin ikinci şahidini təqdim etmək oldu. O, yalnız hər iki zaman peyğəmbərliyinin yerinə yetmələrinin tarixini təsbit etmək üçün ikinci bir şahid təqdim etməklə qalmadı, həm də Smithin düzgün şəkildə qeyd etdiyi kimi, 1844-cü ilə dair ikinci şahidlə əlaqəli zaman dövrü on üçüncü ayədə məbədin və ordunun ayaq altına atılmalı olduğu dövr kimi müəyyən edilmişdi. On üçüncü ayədəki sual belədir: “Gündəlik qurban, viranəlik günahı, həm məbədi, həm də ordunu ayaq altına vermək barədə olan görüntü nə vaxta qədər davam edəcək?” Həmin zaman dövrü Levililər iyirmi altıdakı “yeddi vaxt” idi.

Smitin görmədiyi, yaxud müəyyənləşdirməkdən yayındığı şey bu idi ki, on doqquzuncu ayədəki “qəzəb” həmin qəzəbin “sonu” idi. Əgər bir “son” varsa, deməli bir “başlanğıc” da vardır və Daniel on birinci fəsildə “ilk qəzəbin” nə vaxt başa çatdığını göstərir. O, Qaranlıq Əsrlər dövründə hökm sürən papalığı müəyyən edir və bildirir ki, papalıq qəzəb tamamlanana, yaxud sona yetənədək tərəqqi edəcəkdə.

Padşah öz istəyinə görə hərəkət edəcək; özünü ucaldacaq və hər bir allahdan üstün tutacaq, allahlar Allahına qarşı heyrət doğuran sözlər söyləyəcək və qəzəb tamamlanana qədər müvəffəq olacaq; çünki qərara alınmış olan yerinə yetiriləcəkdir. Daniel 11:36.

Otuz altıncı ayənin həvari Paulun Saloniklilərə yazdığı ikinci məktubunda parafraz etdiyi ayə olduğu geniş şəkildə qəbul edilir.

Qoy heç kəs sizi heç bir yolla aldatmasın; çünki əvvəlcə imandan dönmə baş verməyincə və günah adamı, həlak oğlu zübur etməyincə o gün gəlməyəcəkdir; o elə bir kəsdir ki, Allah adlanan və ya ibadət edilən hər şeyə qarşı durur və özünü onların hamısından uca tutur; belə ki, özünü Allah kimi göstərərək Allahın məbədində oturur və özünün Allah olduğunu nümayiş etdirir. 2 Saloniklilərə 2:3, 4.

Pavlusun həm “günah adamı”, həm də “həlak oğlu” adlandırdığı, “Allah adlanan və ya ibadət edilən hər şeyə qarşı durub özünü onların hamısından uca tutan” şəxs, həm də “öz iradəsinə görə davranacaq; özünü ucaldacaq və özünü hər bir allahdan üstün tutacaq” “padşah”dır. Hər iki mətn Romadakı papanı nəzərdə tutur. Daniel yazır ki, papa “qəzəb tamamlanana” qədər müvəffəq olacaq, yəni irəli gedəcək. Otuz altıncı ayədəki bu qəzəb “müəyyən edilmişdi.” “Müəyyən edilmiş”

sözü “yaralamaq” mənasını verir.

Papalıq 1798-ci ildə öz “öldürücü yarasını” aldı və həmin anda “birinci qəzəb” yerinə yetirilmiş, yaxud sona çatmış oldu. “Yerinə yetirmək” sözü bitirmək və ya dayandırmaq mənasını verir. Səkkizinci fəslin on doqquzuncu ayəsindəki “qəzəbin” sonu, məbədin və ordunun tapdalanmalı olduğu dövrün sonunu göstərirdi. Bu, 1844-cü ildə sona çatdı, lakin “birinci” qəzəb 1798-ci ildə sona çatdı.

“Son qəzəb” miladdan əvvəl 677-ci ildə padşah Mənəşşənin assuriyalılar tərəfindən Babilə aparılmasından iki min beş yüz iyirmi il sonra, 1844-cü ildə sona çatdı. “Birinci” qəzəb isə miladdan əvvəl 723-cü ildə İsrailin şimal səltənətinin assuriyalılar tərəfindən əsarətə aparılmasından iki min beş yüz iyirmi il sonra, 1798-ci ildə sona çatdı.

Daniel kitabındakı gizli “yeddi vaxt” haqqında deyiləsi daha çox şey var və növbəti məqaləmizdə buna toxunacağıq.

“Laodikiyadakı kilsənin mələyinə yaz: Allahın xalqının başlanğıcı, sadıq və həqiqi Şahid olan Amin belə deyir: Sənin əməllərini bilirəm; sən nə soyuqsan, nə də isti. Kaş ki, ya soyuq olaydın, ya da isti. Beləliklə, ılıqsan, nə soyuqsan, nə də isti olduğun üçün səni Öz ağzımdan qusacağam. Çünki sən deyirsən: Mən varlıyam, sərvət toplamışam və heç nəyə ehtiyacım yoxdur; və bilmirsən ki, sən yazıq, bədbəxt, yoxsul, kor və çılpasən.”

“Rəbb burada bizə göstərir ki, Onun xalqını xəbərdar etmək üçün Özünün çağırdığı xidmətçilər vasitəsilə xalqına çatdırılmalı olan xəbər sülh və təhlükəsizlik xəbəri deyildir. O, sadəcə nəzəri deyil, hər bir cəhətdən praktikdir. Allahın xalqı Laodikeyalılara ünvanlanan xəbərdə cismani arxayınlıq mövqeyində təsvir olunur. Onlar rahatlıq içindədirlər, özlərini ruhani nailiyyətlər baxımından uca bir vəziyyətdə hesab edirlər. «Çünki deyirsən: Mən varlıyam, sərvət toplamışam və heç nəyə ehtiyacım yoxdur; və bilmirsən ki, sən yazıq, acınacaqlı, yoxsul, kor və çılpasən.»

“İnsan zehninə bundan daha böyük hansı aldanma gələ bilər ki, tamamilə yanlış olduqları halda özlərinin haqlı olduqlarına güvənsinlər! Həqiqi Şahidin xəbəri Allahın xalqını acınacaqlı bir aldanma içində tapır, lakin onlar bu aldanma içində səmimidirlər. Onlar öz vəziyyətlərinin Allahın nəzərində nə qədər dəhşətli olduğunu bilmirlər. Müraciət edilənlər özlərini yüksək ruhani vəziyyətdə sayaraq öz-özlərini təriflədikləri halda, Həqiqi Şahidin xəbəri onların ruhani korluq, yoxsulluq və səfalət içində olan həqiqi vəziyyətlərini sarsıdıcı şəkildə ifşa edərək onların arxayınlığını darmadağın edir. Bu qədər kəsərli və sərt olan şəhadət yanlış ola bilməz, çünki danışan Həqiqi Şahiddir və Onun şəhadəti doğru olmalıdır.” Testimonies, 3-cü cild, 252.